

SUFLET OLTENESC

CULEGERI ȘI CERCETĂRI FOLKLORISTICE



ANUL I

CIRIȘAR

No. 5

1927

TOVARAȘIA FOLKLORIȘTILOR OLTENI

CĂRMUITOR: Pr. TEODOR BĂLAȘEL.

TOVARĂȘI INTEMEIETOR: Teodor Bălășel, preot, Ștefănești-Vâlcea; I. I. Buligan-Dela Gorj Învățător, Brădiceni-Gorj—G. F. Ceaușeanu, preot, profesor, str. Opănez 3 Craiova—C. Ciobanu, Expert-contabil, Cetate-Dolj N. I. Dumitrașcu, șeful Gărei Codlea-Brașov—Gh. N. Dumitrescu-Bistrița, preot, Bistrița-Mehedinți—Gh. Gh. Fierăscu, învățător, Păușești de Otăsău-Vâlcea—C. S. Nicolăescu-Plopșor, profesor Plenița—Ion N. Popescu, învățător, Ștefănești-Vâlcea.

Din Legământul dela Ștefănești (4. Ghenar 1927):
„Pentru adunarea, rânduirea și darea la iveală a folklorului oltenesc, precum și pentru cercetarea și punerea lui în legătură cu tot ce cunoaște știința folkloristică, punem temelie unei tovarășii folkloristice“.

Cine dorește să fie tovarăș al nostru, plătește odată pentru totdeauna 200 lei.

Tovarășii care vor da sprijin tovarășiei folkloriștilor Olteni și vor răspunde regulat la întrebările puse în Suflul Oltenesc, vor fi numiți TOVARĂȘI de MUNCĂ

SUFLET OLTENESC

ANUL I

CIREȘAR 1927

No. 5

SPRIJINITORII NOȘTRII

D-nu Doctor C. Tănăsescu Plenița 1000 lei

D-nu Valerie Dragomir, deputat, Plenița 1000 lei

D-nu Fr. Horak, Craiova 500 lei

OBICEIURI CREDINȚE

NUNTĂ (urări la nuntă)

Înainte vreme, la nunți, era obiceiul ca cei poftiți la petrecere, să rostească anumite urări în timpul mesei, ridicând paharul în cinstea celor tineri, a Maicii Domnului, a Sf. Apostoli, a Sft. Troițe, etc. Aceste închinări cu fond mai mult religios, se deosebiau cele de Sâmbătă seara de cele de Duminecă seara și când venia timpul lor, cei cari nu erau în stare să le spună, se retrăgeau cu rușine dela masa de veselie și rămâneau cei versați cu rostirea lor.

Așa, Sâmbătă seara se ura astfel:

Nasule și toți frații mesei.

Câte pahare am ridicat.

Tot pe Sft. am rugat

Cu acest pahar am rugat pe Maica D-lui

Maica D-lui să trăiască

Si pe voi să vă norocească

Al doilea pe Sf. Maria Treime

Sf. M. Treime să ne ajute
Si pe noi să ne norocească
Ce e în casă să trăească
Ce e afară să isvorască
La mulți ani să trăiți.

Iar Duminecă seara se ura astfel:

Fraților și adunați meseni
Avem să bem un pahar de băătură
Si mai mult de voie bună
Pentru 2 tineri pe care i-a împreunat D-zeu,
D-zeu i-a împreunat
D-zeu să-i norociască
Cu ale bune să-i îngrădească
Noroc și la fața d-v.

Noroc fraților și
Avem să bem un pahar de beatură
Si mai mult de voe bună —
Pentru Sf. Apostoli din cer
Sf. Ap. din cer
Să ne dea bun ajutor
Noroc să trăiți.

Norociri la nunți.

I. Sâmbătă seara la masă —
Noroc Nașule,
Câte pahare am ridicat —
Tot pe D-l am rugat —
Aste 2 pahare de vin
Le ridic în sănătatea a 2 flori
Florile să trăiască —

D-seu să le norocească...
 Cu ale bune să le îngrădească —
 Noroc Nasule să trăiți.

*Culese dela moș Ion Balaci-Mociofleacă
 Cetate -- de 79 ani din Băilești.
 Protop. Radu Grănescu*

ÎNVÂRNICITUL

Intr'a treia Marțe dupe paști,—seara, se învârnicesc copiii. Nici nu înserează bine și încep să se adune ciopore, ciopore, pe lângă fântânile cu cumpănă, unde se face învârnicitul. Fiecare copil vine cu câte o cunună făcută din ramuri de salcă, cu câte un ou încondeiat și câte o lumânare. Invârnicitul se face în modul următor: Cei doi cari vor să se învrânicescă, (băețași ori fetițe), își pun cununile pe cap, aprind lumânările și le lipesc sus, de cumpăna fântânii. Apoi se iau în brață și se învârtesc de trei ori, zicându-și pe rând:

- Fii vere pân'la moartea mea
- Fiu vere, fiu.

Apoi se sărută de trei ori și își schimbă ouăle prin cununi.

Cei cari se învârnicesc își spun de aci încolo „vere“ (fetele își zic vâruică) și sunt datori să trăiască ca frații. Multe legături de aceste, — făurite în vremea copilăriei, devin atât de trainice încât durează o viață întreagă.

După ce s'au învârnicit toți cei adunați la fântână, un băețaș,—cât o șchioapă de mare, care a prins să gângurească câte ceva din fluier, își soate cavatul cu mișcări de om mare și începe să zică o horă, iar ceilalți copilași, — băeți și fetițe, — se

prind de mâini și încep să joace, începând să chiue și să bată pământul ca flăcăii la horă.

Dar pe delături, părinții și bunicii își privesc în-duioșați odraslele și gândul lor se 'ntoarce în negura trecutului, când se învârniciau și ei... Și câte un uncheș mai spătos începe să povestească cum s'au învârnicit, - sunt zeci de ani de atunci, pe marginea Dunării, sub Stârmina. Umbla Dumnezeu pe pământ atunci, — căci dealurile din spre Stârmina erau numai vii încărcate cu struguri, și vânjulețenii, —de când da în primăvară și până târziu, după cules, numai în deal își făceau vacul, de răsuna Dunărea de atâtea cântece și voie bună.

*Culese și scrise de G. Roiban,
învățător Vânjuleț-Mehedinți.*

ROPOTINUL ȚĂSTELOR

La trei Marți din paști cade ropotinul tastelor. În ziua aceasta femeile fac țestele în care î-și vor coace mălaiul și pâinea. Țestele se fac în chipul următor :

Se adună mai multe femei și sapă într'un loc din grădină până dau de humă. Scot humă, o udă cu apă, o împreună cu pleavă, cu câlți și cu balegă de cal, apoi o calcă cu picioarele. După ce o frământă în deajuns, îi dau formă de țest și îl spoiesc pe-deasupra cu lut galben. Nu ieste bine ca femeia să lucreze în ziua aceia altceva, căci îi crapă țăstul. Când îi este zorul mai mare, de rămâne mălaiul din el necopt.

Iarăși nu este bine ca femia însărcinată să facă țeste, căci copilul ce-l va naște va fi țestos.

LA. LĂSATUL POSTULUI

La lăsatul postului al mare se strigă în sat fetele și băieții mai bătrâni rămași neînșurați și nemăritate, ori fetele leneșe și fudule.

Când înmurgeste, începe să iasă pe uliță ciopore de dănci și de băieți. Unul dintre ei strigă tare, să se audă peste sat: Aoleo măre! alți îl întrebă:

Ce ți-e, măre, ce ți-e !

Ce să'mi fie, vai de mine ?
A rămas cutare nemăritată,
Ca o claiă de fân nemâncată.
Claia de fân s'a mâncat,
Și ea nu s'a măritat.

Pe becheri îi strigă așa:

A rămas cutare neînșurat
Ca un cal nețăsălat
Calul s'a mai țesălat
Dar el nu s'a înșurat

Pe fetele leneșe le strigă așa:

Au puiat socâți
In târna cutăruia cu câlți
Și i-au ros socâții
Toți câlții

Până târziu în noapte satul răsună de strigătul băeților și dănacilor șodoași, iar fetele mai bătrânoare ori leneșe se înfundă în sobă să n'audă șoadele spuse pe socoteala lor.

VORBE

Toată patima e spre învățătură.

*

A sărit fără *fiștigo*

*

Dintr'o foaie de tutun,
Și cămașă, și zăbun ?

*

Ochi *sgâiți*, gură căscată.

*

Dintr'o sută de voinici,
Rămăsei singur pea-ici !

*

Să ai,
Pe cât n'ai !

*

Dacă *nema* puterință, la ce mai *chichirez* găl-
ceava ?

*

Deștele spălate.
Călcâiele uitate !

(De-ale noastre, oltenești).

N. I. Dumitrașcu

I

Până nu bagi cu omu'n plug nu știi ce'i poate capu.

II

Bou când se'ngrașe scurmă malu cu coarnele și
'și aruncă țărână 'n spinare ; iar când e slab de-
abi'și duce coada.

III

Nu plânge oichii altuia, căci cură ai tăi.

Culese de Const. Ciobanu

BALADE

RADU HAIDUCU

Foaie verde-a bobilor	Cu Soare dela Botești
Foicica teilor	Cu Udrea din Hulubești
Sus pe dealul grecilor	Piteștii, Târgoviștea
De-asupra Boteștilor	Câmpu-Lung așișderea
Starostea pandurilor	Unde Radu haiducea
Și cuibul haiducilor	Și în toate colinda
Frunzuliță de-avrămeasă	Într'o zi cu sfântul soare
Sub fagul cu frunza deasă	Într'o zi de sărbătoare
Șade Radu ca'ntro casă	Pleacă Radu cu haiduci
Cu-o nevestică frumoasă	La un preot în Surduci
Foaie verd-a macului	Părinte sfinția ta
Cu fata primarului	la deschide-ne ușa
Din satul Gorganului	Că este o muiere grea
La tulpina fagului	Să-i citești evanghelea
Carabina Radului	Popa ușa-i deschidea
De crengile fagilor	Și Radu că năvălea
Armele haiducilor	Și pe popa tabăra
Afară ploaie de varsă	Și mi-l lua de-l tăvălea
Și la haiduci nu le pasă	De parale-l 'ntreba
Că-s voinici cu ceafa groasă	Dară popa ce zicea
Groși la ceafă roși la falcă	— Căpitane Răducane
Cu mustăți în vaivaric	— Nu mai zice Căpitane
Cum stă bine la haiduc	Căpitanii sunt la târg
Foaie verde foi de vreji	Eu sunt Radul cel din crâng
Radului Anghel din Greci	Cu pistoale la oblinci





Cu opinci cu cataramă	A loat bani. și din țesut
Să nu bage lumea în seamă	Parte ție ți-a făcut
Lasă nu cârți părinte	A loat bani și din moșit
Că nu ești om fără de minte	Părticica ți-a eșit
Ai luat multe parale	Foaie verde de rogoz
Deslegând la sărindare	Radu Anghel-i-om frumos
Și strigând la leturghii	Dar e cam periculos
Pentru morți și pentru vii	Ți-e chimirul la cătare
De când ești popă în sat	Și te întrebă de parale
Ai tocat ori nai tocat	Și-ți dă la mână răvași
Colacul ți-l-ai mâncat	Să nu rămâi păgubași
Babele bănuți-a dat	Ba-ți mai trage câte-un pumn
A loat bani din periat	Și mite îndreaptă la drum
Pe tine tea îndopat	

*Cules de I. I. Buligan de la Gorj
dela Ioniță Gr. Popescu-viorist*

SNOAVE

Un țigan mânca de prânz la un boer la care lucra. Terminând el ceru și partea de mâncare ce i se cuvenea seara. După aceea a întrebat pe boer:

- Boiarule, după ce cinezi matale ce haci ?
- Mă culc țigane.
- Hapoi dar mă culc și eu c'am cinat.

dela Șt. Păunescu

Un țigan se duse la nași-său care era rumân, cerân-du-i un sac să se ducă la moară. I-a dat un sac nou. Țiganul pierdu sacul și întâlbindu-se cu nași-său într'o zi îi zise:

- Ha... nașicule, ruptura aia de sac s'a pierdut.
- Ce ruptură, mă fine, că era sacul nou...
- Dacă era bun nu se pierdea.

(dela D. N. Tarbolescu Nemoiu Vâlcea)

VORBE OLTENEȘTI

culese de

ION N. POPESCU, învățător
com. Ștefănești, jud. Vâlcea

- Îngâlvit* = sătul de toate; nu mai poate mânca ni mic, e'ngâlvit.
- A linciuri* = a sta pe lângă cineva, ca să mănânce, să bea ceva; și câinilor li se zice că linciuresc vasele.
- Haleală* = bucată de carne, mai aleasă.
- A alibî* = a potrivi bine a se lipi bine, marginile a două obiecte; blanele la pardosală trebuie alibzîte.
- Rimont* = armăsar, ca tinăr, care merge bine 'n-buiestru.
- Baschiula* = a lua pe cineva în batjocură.
- Machia* = machia, mă, ar fi bine să facem cutare treabă ?
- Moșmoande* = făcături.
- Fierotenii* = tot felul de fiară vechi aruncate la un loc.
- Tohoarcă* = troacă de dovleac copt după ce i s'a mâncat miezul.
- A duhăni* = a mirosî, a puți a tutun. Se zice și „duhăne" dă băutura.
- A fulgui* = a începe să ningă zăpada'n fulgi.
- Chelșug* = dă-i dă chelșug, adică de... cheltuială, ca să aibă și el pe drum.
- Fleoarță* = muiere = femeie obraznică, nerușinată.
- A zornâi* = a suna banii 'n buzunar.
- Modâlcâ* = legătura mare cu bani; cu buruieni.
- A se aciola* = a se așeza la un loc.
- A bălmăji* = a vorbi degeaba.

A moșorogi = a se căsni să facă ceva, dar...

moșorogește mult până a-i da în rost.

Hârșie = pielea oii, după ce se jupoaie.

A se încrâncina = a se îngrozi de frică: s'a încrâncinat
carnea pe el.

Căscăui = dăzmințat, nărod, prost, bleg.

Păleașcă = prăjină lungă.

Pațachină = nevastă leneșă și fudulă, bună de...
pretini.

În cartea „*Cuvântări Adânci—Cântece din vechi-me culese dintr'un colț al Olteniei cu un Dicționar de provincialism*“ de d. Costică Ciobanu între pag. 309—319 se explică provincialismele cuvintelor din poeziile populare culese.

Pentru o mai deplină lămurire și înțelegere a unor cuvinte, în cele ce urmează dau și eu explicația cuvenită, după cum se uzitează în satul meu, și după cum se pronunță în localitate, comuna Ștefănești Vâlcea.

Asunie = lasomie, un fel de plantă.

Buaz = Buhaz, iarbă mare și deasă, bună de păscut
pentru vite.

Bărătat = Bărăitat, ursat a păți ceva.

Cârtog = nu se zice astfel, ci *Sfârtoc*, adică a
mai rămas puțin de lucru la un loc cu grâu
sau porump.

Copârșteoi = are înțelesul numai de cineva, care
e înalt în picioare.

Coșmete = Coșcomete — dorobete = codru de
mămăligă, bucată.

Ciulpan = nu e numai o cracă dintr'un pom, uscată
și ruptă, ci e chiar pomul întreg.

- Doască = are înțelesul numai de... țandăra mare de lemn; doasca capului nu se zice.
- Dătornit = a-l goni, a-l înlătura; s. ex.: tat'său s'a certat cu fiu său și l-a *dăturnit* d'acasă să nu-l mai vază. Înțeles de „aglomerat”, n'are.
- Dordoliu = Durduliu, gras și împlinit la față.
- Dulugeacu = a merge încet și cu socoteală, cu judecată, s ex.: Nu te pripri la orice trebă, ci ia-o mai încet și cu dulugeacu, dacă vrei să trăești mult și bine.
- Epângea = Ipângea.
- Fișeind = Fâșiind, zgomot ușor, fâșiit.
- Gâldău = lac mic, ca întindere, însă foarte adânc.
- Ghebejit = l-a încolțit, l-a apucat la strâmtoare.
- Glogorosală = un om bolnav când aiurează, vor bește în neștire, glogorosăște.
- Hârșoagă = opincă ruptă.
- Năloagă = se zice unuia când se apucă de-o treabă și o'ndălungește, cu'ntreruperi, o face... năloagă.
- Pârci = când ninge puțin și e ger, se zice că a dat un pârci de zăpadă.
- Pripon = nu e *țârușul* ce se bagă în pământ, ci e chiar funia lungă, care se leagă de capul căpăstrului calului și până la țâruș, când paște priponit pe câmp.
- Pogodit = însemnează că doi soți se 'mpogodesc, cu înțelegere, trăiesc bine toate.
- Poanca = unei femei leneșă, care umblă fie cum, moale în toate.
- Pognogi = Ponojii.
- Potinteu = nu e *piedecă*; are înțelesul că cineva șade drept, nemișcat — potinteu — nu se dă la o parte din drum, pe unde ai vrea să treci mai repede.

- Pocinog = Pocinov; mi-ai făcut un pocinov adică
ceva rău, d'am să te ții minte multă vreme.
- Sporodi = A sporoji — a vorbi multe și de geaba,
cai verzi pă păreți.
- Sâmcerat = Sâmcelat, timpul când începe a se
crăpa de ziuă.
- Ududoi = Hududoi — nu e *pârâu*, ci hududoiu l e
chiar valea pe unde o apă curge repede cu
zgomot.

ION N. POPESCU
Ștefănești—Vâlcea.

- Brăcină* = Locul unde se încing fetele cu brâul
Mijlocul.
- A se bâlgui* v = sau.
- A nu se bâigui* v = A dori sau a nu dori ce este
al altuia.
- Bărătat* adv.=Lăsat sau făcut așa de D-zeu De pil:
așa este el bărătat de al de Sus.
- Baschiol* = A da cuiva cu chiot după ce'l ia în
bășcălie.
- Başcaliu* = Ceva ales din mulțime, — De pild.
Ca el bașcaliu om.
- Bâsg* = Se zice celui cu o ploapă de la ochiul
diformă.
- Bâzgăi* v. = bromatopee de la Bâz !... Se zice
mai ales copiilor când se prefac. — De pildă.
Ce tot te bâzgăi aci ?!
- Beceșnic* adv. = În partea locului cu înțeles și
de puțin bolnav. In dicț. L. Ș. bine redat.
- Blendereu* s. = Om de geaba. Se zice și unei păsări
răpitoare un fel de uliu care umblă de colo colo.
Pe semne cam de aci vine și porecla blenderului.

- Blioată* sau *Bleoată* = Cu înțelesul de a nu ști nimic. De pil. Nu știe blioată.
- Bghedelui* = Bietul de el.
- Bliot* = În derâdere și Bulgarilor.
- Bogdoș* — Bocluc. Boroboață.
- Bolun* — Blând.
- Bușneag* = Se zice când fumul iese pe coș, gros și mult.
- Bretelcă* = Sfoara pe care femeile de țară înșiră zăvelcile sau fustele, care de când cu rochiile au cam dispărut. I se mai zice și
- Betelcă* = cu acelaș înțeles.
- Buiaza* = Bălării. Ierburi ce cresc singure.
- Bungeneală* = Ceață.
- Belaliu* = În partea locului însemnează plăpând.
În dicț. L. Șeineanu opus noțiunii de plăpând, care pare a fi mai aproape de adevăr.
- A bulduși* sau
- A burduși* = Cu înțelesul de a fura cuiva tot.
De pildă; L'au buldușit săracul, de nu i-a mai rămas nimic.
- A buși* = Vezi a bruși — adică a înnăduși pe cineva.
- Bușelea* = De-a bușelea. — Copii când sunt mici merg în 4 labe.
- Bleoncos* = Lăsat din topor, neșlefuit.
- Bondreci* = Scobitor — mai ales la lulea.
- Bască* = Garmigon - Polcă - Polcuță - Haină pentru femeile dela țară.

CUVINTE IDIOMICE

Miridă = rest, rămășiță (mai e doar mirida pe fund).

Clociump = susținătorul vârtelniții.

Potinteu (Malaia Vâlcea), poțățău (Nemoiu) = Stă drept nemișcat, prost.

Vârzob = un ochete de pe marginea opincii făcută din nojiță (Nemoiu).

Vârzob = găleată, ciukură; scoate apă cu vârzobu zic parc'ai scos apă cu vârzobu.

Vârzob = bucăți de scânduri rotunde legate cu cu rele de picioare.—El ajută ca omul să nu se cufunde în zăpada înscrobată, când se duce la vânătoare (Malaia-Vâlcea).

Crilă = mulțime (am o crilă de oameni la lucru Nemoiu-Vâlcea).

Geamaică = țuică, rachiu (vină să bem o geamaică. cuv. hazliu).

Sănor = un brâu, un hotar în mijlocul coastei. Fiind mejdină aci s'a format un mal în care se sădesc sălcii și alții pomii ca să stăvilească ru perea. (Trece pe sub Sănor).

Ligav = năsfiros -ligav la mâncare.

(Cuvintele idiomice auzite mai mult în satul meu natal. Am însemnat pe cele cari mi s'au părut specifice).

FRĂMÂNTĂRI DE LIMBA

Doi pești în prispă la Ana.

Trece pâciu pe punte.

Puntea pute-a pâciu.

Pâciu pute-a punte.

Putină pitrocitoare
Pui ge pitpilicitoare.

Ca pisma prin gard.

Dau p'ici, dau prin gard.

Stârgule sfârciogățul.
Mai stârciogotăl nițel.

(Din Nemoiu Vâlcea)
M. POPA

DESCÂNTECE

DESCÂNTEC DE MÂNCĂTURĂ

Mâncătură de urs	Cal, Iapă
Mâncătură de ursoaică	Bou, Vacă
Ce-a mâncat să nu mai	Oaie, berbec
mănânce	Capră, țap
Leac la cutare să vindece	Găină, Cocoș
Mâncătură de iepure	Curcă, Curcan
Mâncătură de iepuroaică	Gâscă, Gâscan
Ce-a mâncat să nu mai	Rață, Rățoi
mănânce	Nevăstuică, Nevăstoi
Leac la cutare să vindece	Veveriță, Veverițoi
Mâncătură de viezure	Mierlă, Mierloi
Mâncătură de viezuroaică	Cinteză, Cintezei
(Aceleaș cuvinte și tot așa	Presură, Presuroi
se continuă numind pere-	Sfranciog, Sfrancegoaică
chiile din toate vietățile pă-	Grangure, Granguroaică
mântului).	Verdalie, Verdloi
(Aci urmez numai ca nu-	Ghioroaiie, Ghioroi
mirile).	Șindilică, Șindiloi
Arici, Aricioaică	Pondilichie, Pondilichioi
Lup, Lupoică	
Vulpe, Vulpoi	

Brabete, Brabețoaică	Coțofană, Coțofănoi
Pițigoi, Pițigoică	Ul, Uloaică
Gaiță, Găițoi	Arete, aretoaică
Cioară, Cioroi	Corb, Corboaică
Ciocârlan, Ciocârlănoaie	Vultur, Vulturoaică
Botgros, Botgroaică	Cocor, Cocoroaică
Sturz, Sturzoaică	Mâncătură cu 99 de mân-
Șobolan, Șobolonoaică	caturi
Șoarece, Șorecioaică	Ce-a mâncat să nu mai mă-
Pârș, Pârșoaică	nânce
Furnigă, Furnigo	Leac la cutare să vindece
Păiajen, Păiajenoaică	Mâncătură cu 99 de mișulii
Albină, Albinoi	Ce-a mâncat să nu mai mă-
Viespe, Viespoi	nânce
Barză, Bărzoi	Leac la cutare să vindece
Cuc, Cucoaică	Mâncătură cu 99 de bubulii
Pupăză, Pupăzoi	Ce-a mâncat să nu mai mă-
Turturea, Turturoi	nânce
Porumbel, Porumbiță	Leac la cutarea să vindece
Potârnichie, Potârnichioi	Leac dela maica mea
Pitpalac Pitpalachioi	Și dela Maica Precesta.
Căță, Cățoi	

Se descântă cu lână nechiuită. — (Când lupul a luat oaia și nu a fost chiuit; lâna oii e bună la descântat) ori cu fulg de găină neșuită. (Găina prinsă de uli care n'a fost ușuit). Se pune lâna ori fulgul pe o tinichea deasupra focului sau pe vatra încinsă (arsă) pentru a se scrumi, mestecându-se cu vătraiul. În acest timp se pronunță descântecul alcătuit din numirile tuturor vietăților soț și soață.

(Auzit dela moașa Leanca de 74 ani din Mereșești-Nemou Vâlcea).

(Din Nemou-Vâlcea)
M. POPA.

STRIGĂTURI

I

M'aș învârti ca sucala,
Dar nu le știu rânduiala,
M'aș învârti ca un leu,
Dar mie trupușorul greu !...

II

Bună-i brânza cașiu-i dulce,
Dar la oi dracul s'a duce,
Bună-i zarul din ciubăr,
Dar la oi mă duc de păr !...

IONEL C. FLOAREA

Aninoasa-Gorjiu

Din Dumineca Poporului (An. XI. No. 11—12).

Lelea cu ghetele 'nalte
Si cu oala dupe lapte
Mai bine cu iminei
Si cu lapte 'n putinei

(Auzită dela Gh. N. Georgescu Stănești Cerna Vâlcea)

CÂNTECE**Satiră Populară**

Fir'al năbilor de naș:
 Cu cine mă cununași ?
 Cu propteaua gardului
 Cu nebuna satului !!
 Fire'al năbilor măi fine
 Nu ti-au fost ochii la tine ?
 A fost nor și a plouat
 N'am văzul pe cine-am loat !
 Acuma-i soare și văd:
 Cu nebuna nu mai șed !
 Ză-i, nasule, să se ducă,
 Că, la noapte, mă mănâncă;
 C'az'noapte nu m'a mâncat
 C'am mas cu barda sub cap !
 —Nu te teme, finisor !
 Pune coada la topor,
 Când o vezi că se'nvârtește,
 la toporul și-o lovește !
 Dă-i în vârful capului,
 Sparge cuibul dracului !

Culesă de Seminaristul
 Damian Rădulescu
 Slătioara-Vâlcea

Foaie verde și-o lalea
 Duminecă sara
 S'a mobilizat țara
 Bate tunu la Voineasa
 Răcruții pleacă de-acasă
 Bate tunu 'n Drăgășani
 Răcruții pleacă 'n Focșani

Bate tunu la Craiova
Răcruții sunt în Moldova
Bate tunu 'n București
Recruții sunt la Pitești

Spus de Ion M. Tudosie din Nemoiu

Foaie verde și-un bujor
Măiculiță mult mi-ești dor
Dor de mândrele din sat
Pe care mi le-am lăsat
Când la oaste mi-am plecat
Să le spui măicuță dragă
Hora mândră să nu tragă
Că noi suntem concentrați
Și prin tranșee băgați
Arma mi-este mândr'acum
Cu ea stau de pază 'n drum

Auzit dela Floarea și Ioana la clacă în Mereșești.

Câte stele sunt pe cer
Toate pân' la ziuă pier
Numai steaua mândrii mele
Ea pân' la ziuă nu pier
C`a uns-o țafa cu miere
Do-o ieși steaua su' soare
Eu sunt cu mândra 'n picioare
De'o ieși steaua su' lună
Eu sunt cu mândra pe mână
De ieși steaua su' ceată
Eu sunt cu puica pă brațe
De ieși steaua su' nor
Eu sunt cu mândra 'n privor
Foaie verde bob năut
De amurezat ce sunt
Nu văd iarba pe pământ

Nici luna pe cer mergând
Nu știu luna pe cer merge
Sau mândra la apă-mi trece
Să-mi aducă apă rece

(Scrisă când cântau fetele Floarea Popa și Ioana Oiște la clacă de curățat porumbi la Ilie M. Tudosie Mereșești-Vâlcea)

Firicel mărgăritar
Rău e doamne militar
Firicel de matostat
Vedea-m'aș Doamne (scăpat
De armată liberat
Să mă duc la Lina 'n sat.
Că de când m'a loat
Buzele mi s'au uscat
Foaie verde bob năut
Rău doamne mi s'a urât
Arma pe umăr purtând
Tot după goarnă călcând.
Când e câte-o sărbătoare
Tot cu ranița 'n spinare
Vara prin jocul de soare
Îmi curge apă 'n spinare
Și cânt din gură a jale
Foaie verde trei lămâi
La puica când mă gândii
Leșinai și jos căzui
Foaie verde micșunea
Că sunt departe de ia

(Din carnetul grănicelului Radu Ion) mort în războiul pentru făurirea României Mari.

Foaie verde nucă sacă
Miercuri toți recuții pleacă
Cu părinți să-i petreacă
Dar cu mine nare cine

Că sunt străinișor pe lume
 Tot ca mierla din pădure
 Dar nici mierla nu e strină
 Că ouă și face pui
 Și-și face vecini destui

Auzit la clacă în Nemoiu

Cuculeț de la pădure
 Cu gușa plină de mure
 Du-te la Leana și-i spune
 Să nu să mai poarte bine
 Cu parale de la mine
 Să se poartă mai așa
 Cu parale de la ea

(Dela Tudor Naie Berciuca
 din Nemoiu)

Foaie verde ismă creață
 Nevasta care i iubeață
 Se scoală de dimineață
 Spală ochi și spală față
 Dă cu puțină rușață
 Prinde puținică față
 Și ia două boabe 'n poală
 Și iasă pe prispă afară
 Pui, pui, pui moțătina
 Na, na, na bălțătuia.
 De-ati mânca de nati mânca
 Eu să-mi fac datoria

(Auzit dela Ion al Mărinii Floarei Voicului din Nemoiu Vâlcea)

Foaie verde de stejari
 Mă ia statul militar
 Militar în miliție
 Murgu meu cui să rămâie
 L-aș lăsa lu tată-meu

Tată meu este bătrân
 Nu poate cosi la fân.
 L-aș lăsa lu frati-meu
 Frati-meu e pârçălab
 la bățul și pleacă 'n sat
 Murgu moare neadăpat.
 L-aș lăsa pe soru-mea.
 Soru mea e fată mare
 Pune furca 'ncingătoare
 Și pleacă la șezătoare
 Murgu meu de foame moare.
 Și-am o soră fată mică
 Ea plânge de se osfigă
 la taci soro nu mai plânge
 Inima 'n piept nu-ți mai frânge
 N'm plâns eu când eram mic
 Dar acum când sunt voinic
 Zăbioara să mi-o 'ncing

(Spusă de sora mea Anica, Nemoiu Vâlcea)

Foaie verde matostat
 Rău Doamne fusăi ursat
 Să stau între munți băgat
 Să nu văd părinți și frați.
 Nu văd tată nu văd mamă
 Nu văd frați nu văd surori
 Par'că sunt născut din nori.
 De doru părinților
 Stau la umbra munților,
 Iar de doru fraților
 Stau la umbra brajilor
 Și de doru surorilor
 Stau la umbra florilor

(Din carnetul grănicelui Radu Ion mort în răsboiu, din Nemoiu Vâlcea)

Culese de Mar. Popa (Nemoiu) Semianist

Stau roșiorii sărmanii
Blestemându-și părinții
La ce ia făcut pe ei
Așa 'nalți și subțirei
Să freacă glonțu prin ei;
Buda-Pesta oraș mare
Trec roșiorii călare
La capele cu pampoane
Și cu săbii lucitoare
Fug maghiarii, se omoară.

Popescu Gh.

Foaie verde de cireș
La gară la Mărășești
Luptă trupe românești
Trei divizii românești
Contra a zece nemțești;
Foaie verde ș'o lalea
Dară nemții ce mi făceau ?
Cu tunurile ei trăgeau
Foc de salbe aruncau.
Dar românii ce-mi făceau ?
In trăgători stăteau
Ștrapnelele că veneau
Mantaua mea îngăureau
Inimioara mea frigea.
Pelea 'mi este 'ngăurită
De cartușe plumbuite.
Foaie verde de-o lalea
Căpitanul așa zicea
Ascultați comanda mea
Dac'ați vrea dacă n'ați vrea
Foaie verde ș'o lalea
lute neamțu că venea
Trupele 'ntregi le avea

Iar românii ce-mi făcea ?
La pământ mi se culca
Salve de foc îmi trăgea
Pe germanii mi-i secera
Dintre ei care scăpa
La pământ mi se închina
Și din gură așa zicea;
Doamne ce foc e ăsta
De divizia grea
S'a ales prafu de ea.

Culese din Comuna Pătulele-Mehedi-
dinți de Popescu V. Gh. cl. VIII
Seminar-Craiova.

ÎNSEMNĂRI

DUMINECA POPORULUI 24 Apr. 1927. Epigramele
Dlui P. V? Banu nu sunt strigături. Strigătura auzită dela
Mera-Putna e cunoscută și în Vâlcea:

Uiuiu pe dealu gol.
Că mireasa n'are țol
Și-i face ginerile
Când o tunde câinele.

Frumoasă znoava «M'a lins, de m'a pătruns» a D-lui G.
G. Călinescu. Am vrea să știm de unde a cules-o. Asemenea
și povestea gorjană «Când vrea Dumnezeu» a D-lui B.
Berindei dela Turcinești-Gorj.

REVISTA CORURILOR ȘI FANFARELOR ROMANE
DIN BANAT. O nouă revistă în Banat, care alături de Izvorășul
tovarășului nostru Pr. Gh. V. Dumitrescu-Bistrița, va căuta
să desgroape muzica populară.

Iată câteva rânduri din cuvântul înainte: «Comoara
imensă, care se găsește în Banat, trebuie desgropată,
adunată și apreciată. Iată rostul revistei. Folklorul
bănățean numai așa se va putea culege și prelucra.
Muzica națională numai în chipul acesta va deveni
perfectă și cunoscută.

Muncă extraordinară ne așteaptă, dela cântărețul cel
mai mic, până la maestrul apreciat; iar talmăcitorul acestei
colaborări, poate fi numai revista aceasta «care să nu
lipsească din casa nici unui cântăreț bănățean».

Însemnată cercetarea D-lui Mich. Gr. Poslușnicu despre Instrumente muzicale la Români pe care o cunoaștem din «Revista Profesorilor de Musică».

Din toată inima noastră de olteni care bate la fel cu a bănaștenilor, urăm noei reviste spor la muncă spre desgroparea tuturor comorilor neamului.

ARHIVELE OLTENIEI Ian.—April. 1927, La despărțirea Oltenia folkloristică găsim balada Buruleanu culeasă de G. Păsculescu din Covei-Dolj.

Cuvinte rare găsim în această baladă. I. p. puere de viață = sfârșit de viață.

Acest cuvânt l-am întâlnit și ieu în balada Stanislav «Puierea capului meu» care'nsemnează punerea capului meu. De aci și «punere de cap», adică vreme rea de tot: Erea o punere de cap.

NADOLI verb. Până acum l-am cunoscut numai ca adj. nodol „C. Ciobanu Cuvântări Adânci Craiova 1909 p. 316” și ca subst. Nadolia care'nseamnă Anotolia „V. Bogrea în Daco România II p. 415 citată după colecția D-lui M. Păsculescu”.

HIDI — a lăsa a uita. Cred că din a huidi, a uidi cu acelaș sens.

Trusu = arma, în alta variantă a acestei balade l'am auzit pronunțându-se strusu nu trusu.

D-șora Eugenia Dumitrescu ne dă un descântec de ce credeți.....? De !... dragoste ! Nu ne spune însă dacă e cu leac. Cuvintele dialectale date D-l Dumitru Rădulescu—Rudari sunt o temeinică contribuție la studiul graiului oltenesc.

Alion pe care`l găsim și'ncântece:

„Frunză verde alion

La livadia lui Ion

Toate păsările dorm“

nu e trecut nici în Vacabularul botanic al lui Z. op. C. Panțu. Dacă alionul este tot una cu Votanul atunci avem de a face cu PLATANUS ACCIDENTALIS „sau P.

ARIENTALIS", dar dacă e lemn căinesc nu e copac ci arbustul LIGUSTRUN VULGARE.

Buibărac cu acelaș înțeles, i se zice la Plopșor Băibărac.

D-I S. Pușcariu, citează dupe Gamillschey, în Daco-Romania II p. 65 un caz interesant „de trecerea lui ă în a „la Dobrița Stănești și Topești—Gorj D. p. „nu va (=vă) mai puneți minte [a] și „nu „—mă" prin [d] finori".

În 1924 făcând cercetări pela Dobrița, am însemnat și ieu acest caz fonologic, care are o răspândire mai mare de cât cele trei sate citate.

Astfel l'am auzit la Novaci—Gorj D. p. „Ma(=mă) țânui la iele [oile] că treceau pârâu - Deasemenea acest caz se'ntâlnește în Gorj mult mai la sud la Bâlteni și l-am urmărit până la iar mai spre miază-zi nu l-am aflat.

În Oltenia acest caz îl găsim și în Vâlcea, apoi în Banat Transilvania, în părțile muntoase ale Munteniei în Moldova, Bucovina și Basarabia, cum și în Istria „unde legea fonologică e aproape generală“ p. 67.

De altfel D-I Ovid Densușanu în Graiul din Țara Hațegului p. 23 ne spune că „la Meria ă protonic apare în vorbirea celor mulți ca căldură, pădurie : uneori a e pronunțat în așa fel încât abea se distinge de a. Sporadic a se întâlnește și prin alte locuri, așa că el trebuie să fi fost altă dată mai răspândit; urme de această pronunțare am găsit, mai ales la câțiva bătrâni, în Lunca—Cernei, Densuș, Câmpești. Grădiște, Bucova, Livezlui, Uricani“. Acest a despre care e vorba este un sunet intermediar între a și ă.

Cu aceste mărunte adăogiri, încheerea d-lui S. Pușcariu o socotesc adevărată.

Se zice: „Avem dar de a face, după toate indiciile, cu un fenomen vechiu, al cărui început trebuie datat după ruperea Românilor de sud, dar înainte de despărțirea Daco-românilor de Istroromâni“ p. 67— 68.

Faptul că în Oltenia și cred și în Muntenia acest caz lipsește tocmai la câmp unde populațiunea este mai puțin cu-

rată, la stepa veșnic deschisă întărește mai mult credința d-lui S. Pușcariu.

Alături de transformarea lui ă în a, cred că nu e lipsită de oare care însemătate prefacerea lui a în ă din cuvântul pasare (=pasăre) auzită la Schela-Gorj (C. S. Nicolăescu-Plopșor. Vorbe Oltenești 1922).

Dela sârbescu KRKALA = balegă în afară de cârcală și cârcăli citate de D-I S. Pușcariu (D. R. II p. 595—596) mai avem adj. năcârcălit, ă și vb. năcârcăli (Palilula-Dolj) — murdar murdări. Apoi încârcălit, încurcălit lucru încurcat și poate și cârcăială, cârcăi, pentru cei care nu deslușesc bine vorba, adică o cârcăe.

SMULTURA, Sub. fem. întrebuițat de ciobanii dela Novaci-Gorj având înțălesul de „lână smulsă cu mâna, netunsă“. Să obișnuiește a să smulge lâna după oile moarte sau după pieile jupuite. Derivă din verbul a smulge.

RAP, RAPAT, RAPA. In afară de rapăn din versurile copilărești.

„Oaie oaie răpână“

avem în Oltenia și subst. râp, adj. râpat, ată și vb. râpă. Râp — murdărie de piele, un fel de boală de piele la porci. D. p. „Porcii au râpat“. Ne aflăm deci în fața altor variante ale germanicului, Rapăn [S. Pușcariu, D. R. II p. 605—606].

ARACI verb, a pune araci la vie la făsui sau la alte plante agățătoare care au nevoie de araci. Il găsim în versurile culese de D-I S. Zăvădescu, din Vânjuleț Mehedinți:

„Că a făcut făsuiu fus.

Și aracii nu i-am pus.

Hai mândră să arăcim

Numai amândoi să fim.

Vezi p.

ÎNTREBĂRI.

1. Ce credințe sunt în Oltenia privitoare la butonul [capsa, tortița din urechile unor bărbați ?

2. Primăvara copiii taie coaja la anumiți copaci și mustul lor dulce îl sug cu cicoarea. Să se dea amănunte. Se numește MUSTAREAȚA acest suc ?

Care arbori sunt întrebuințați ?

3. Ce însemnează „a pune parul în ușa cuiva“ ?

Să se explice pe larg acest fel de vorbă.

CLIC A răs cu clic.

Fe, în loc de fă se zice la Vela—Doj.

Gheluș. Pentru Ghiluș este lămurirea pe larg în Ghilușul lui Tuțescu.

SUFLET OLTENESC

Culegeri și cercetări folkloristice
Revista „Tovărășiei Folkoriștilor Olteni“

Să ivește odată pe lună tipărind numai culegeri și cercetări folkloristice privitoare la Oltenia.

UN NUMĂR LEI 10 — PLATA PE UN AN LEI 120

Nu se trimete decât celor care plătesc înainte.

Banii, Bucățile de tipărit, cărțile pentru dări de seamă schimburile, precum și orice este privitor la Suflet Oltenesc, se vor îndrepta pe numele d-lui C. S. N. Plopșor la Plopșor-Dolj

Rugăm cu deosebire pe toți preoții și învățătorii satelor Oltenii precum și pe toți oamenii de nădejde, care în țaleg rostul străduințelor noastre, să ne trimeată cât mai multe culegeri de folklor, privitoare la pamântul și loc torii Oltenii din trecut și astăzi.

Culegerile necunoscute și care au mare însemnătate, vor fi tipărite în Suflet Oltenesc, iar celelalte care nu vor avea loc, vor fi rânduite și scrise cu mâna în niște cărți mari, bine legate, dintre care unele vor rămâne la Tovărășia Folkloriștilor Olteni, iar altele se vor trimete la Academia Româna.

Nădăduind că vom putea fi de folos cercetărilor vii toate—pentru înțelegerea sufletului acestui popor—vom urma a lucra astfel, rugând înca odata pe toți aceia care ne înțeleg, sa ne dea tot sprijinul lor.

CUPRINSUL

CREDINȚE :

de Protop. Radu Grămescu, Marin Popa, N. I. Dumitrescu, Const Ciobanu.

BALADE :

de I. I. Buligan.

SNOAVE :

Șt. Păunescu, D. V. Tarbolescu.

VORBE OLTENEȘTI :

de Ion Popescu, Const. Ciobanu, M. Popa

DESCANTECE :

M. Popa.

STRIGATURI :

de Ionel G. Florea, Gh. N. Georgescu.

CATECE :

de M. Popa, Popescu Gh.

INSEMNARI :

de N. Floșor.

Tipografia „Tiparnița“

— CRAIOVA —

STRADA ELCA No. 38